

КАФЕДРА ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Визначення поняття «кафедра», яке дає енциклопедичний словник, досить сухе і знеособлене: у вищому навчальному закладі головне об'єднання науково-педагогічного складу з однієї або кількох споріднених дисциплін. Утім більшість викладачів навряд чи зверталася до термінології, із хвилюванням переступаючи поріг кабінету, який і є тим магічним місцем, що іменується КАФЕДРОЮ. Для тих, кому випала щаслива нагода і відповідальність працювати на кафедрі історії України Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, це – передусім колектив одностайців, висококваліфікованих педагогів і науковців, патріотів держави, історії якої вони навчають студентів, де панує повага до традицій факультету і університету, атмосфера творчого неспокою, дух новаторства і постійних наукових пошуків, співпраці з студентською молоддю. Сьогодні кафедра історії України, професорсько-викладацький склад якої представлений викладачами різних поколінь, багатогранне, насичене цікавими формами роботи і планами на майбутнє. А з чого все починалося? Де витoki історії одного з найважливіших підрозділів історичного факультету? Вони закладалися наполегливою працею попередників – фундаторів одного з найстаріших педагогічних ЗВО.

В утвореному в 1914 році Полтавському учительському інституті з трирічним терміном навчання поділу на кафедри не існувало, оскільки випускники повинні були викладати у вищих початкових школах усі навчальні дисципліни, в тому числі й історію. Звісно ж, імперське трактування історії унеможливлювало вивчення історії України як самостійної дисципліни.

Традиції історичної освіти, спрямованої на глибоке вивчення вітчизняної історії студентами, формувалися в період Української революції, коли в Полтаві, за ініціативи патріотичних громадських організацій, восени 1918 року виник Історико-філологічний факультет який працював за університетською програмою. Він існував паралельно з учительським інститутом (який мав статус закладу середньої спеціальної освіти), і тільки на рубежі 1919-1920 років теж отримав статус місцевої вищої школи – Полтавського педагогічного інституту.

Важливим етапом у розвитку навчального закладу стало об'єднання в квітні 1921 року Полтавського педінституту й Історико-філологічного факультету та створення на їх базі Полтавського інституту народної освіти (ПІНО). Підготовка вчителів історії спочатку велася у складі історичного відділення словесно-історичного факультету, який припинив існування на початку 1922 року. До 1928 року існувала гуманітарна секція єдиного в інституті факультету соціального виховання, яка відповідала й за історичну підготовку майбутніх учителів гуманітарного циклу для шкіл-семирічок.

З 1923 по 1931 рік самостійні курси вітчизняної історії були вилучені з навчальних планів шкіл і викладалася, як правило, в інтегрованих курсах суспільствознавства, краєзнавства, «класової боротьби» тощо.

Разом з тим, 1920-ті роки позначені здобутками національно-культурного відродження, були періодом спалаху інтересу до минулого українського народу, плідних пошуків нових напрямів і методів наукових досліджень. У самостійну галузь науки переростало історичне краєзнавство. Його розвитку великого значення надавала Всеукраїнська академія наук, яка сприяла створенню методико-теоретичних форм історичного краєзнавства. Предметна комісія суспільствознавчого циклу дисциплін Полтавського ІНО визнавала за доцільне «...всі лекційні і семінарські заняття спрямувати в краєзнавчий ухил». Разом з тим навчальний процес не був позбавлений ідеологічних нашарувань: курс «Історії класової боротьби на Полтавщині» був визначений «... центром краєзнавства в ІНО».

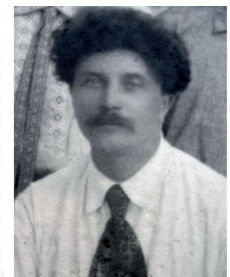
В ПІНО у 1920-х роках працювали такі яскраві особистості, як Н.Мірза-Авакянц, В.Пархоменко, П.Клепацький. Справжнім ентузіастом краєзнавчої справи у вузі виступав В. Пархоменко. Фахово займаючись проблемами Київської Русі, він запропонував для вивчення студентами нові курси. Особливий інтерес студентів викликали колекції грошових знаків і монет, художніх робіт. З ініціативи і під керівництвом професора Пархоменка з 1924 року діяв студентський краєзнавчий гурток, який з часом перетворився на загальноміський та тісно співпрацював з Полтавським науковим товариством при ВУАН.

Наявність серед викладачів гуманітарного циклу ІНО талановитих дослідників і організаторів науки й навчально-виховного процесу спонукала до заснування у листопаді 1924 року семінару підвищеного типу для обдарованих студентів, що «виявили схильність до наукових досліджень», а в серпні 1926 року — до клопотання перед Укрголовнаукою наркомату освіти про відкриття на базі ІНО науково-дослідної кафедри історії української культури. У проекті положення майбутньої установи зазначалося, що вона «буде працювати в контакті з ВУАН», іншими вузами та кафедрами. На посаду її завідувача одноголосно пропонувалася кандидатура авторитетного історика, професора П.Клепацького.

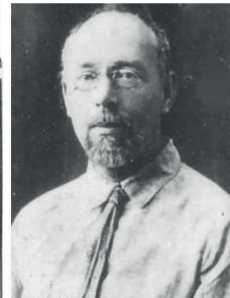
У списку на затвердження кандидатур аспірантів зустрічаємо й прізвище майбутнього викладача історії України, ректора педінституту в 1933-1934 роках П.Койнаша. Про майбутніх науковців у документі говорилося, що «...всі вони скінчили ІНО, працюють у різних установах Полтави (педтехнікум, окрархів, трудшколи), беруть участь у роботі семінару підвищеного типу і науковому товаристві, відомі інституту своїми здібностями до наукової праці». Попри потужний кадровий потенціал, обидві науково-дослідні кафедри через відсутність державного фінансування так і не змогли в повному обсязі розгорнути свою діяльність.

З іменем професора П. Клепацького пов'язана важлива ініціатива у справі покращення навчально-методичного забезпечення студентів. За гострого дефіциту підручників і посібників він започаткував разом із студентами — членами історико-архівного гуртка серію публікацій у «Записках Полтавського ІНО» «Матеріалів до історичної хрестоматії з краєзнавства». Загалом зміст названих збірників істотно заповнював прогалини у забезпеченні студентів навчальною літературою з історії.

На зламі 1920 – 1930-х років історію України в Полтавському педінституті викладав П.Койнаш. Теплі спогади про свого Вчителя залишила М.Малич, колишня студентка і

Володимир Пархоменко

Павло Клепацький

Викладачі українознавчих дисциплін у Полтавському інституті народної освіти, 1923-1924 навчальний рік:
Н.Ю Мірза-Авакянц (друга зліва), В.О. Щепотьєв (третій), О.Т. Бuzинний (п'ятий) –
з ректором О.В. Ходаком (четвертий), студентами та службовцями.

викладач з 53-річним стажем: «Я з великим захопленням слухала його лекції, цікаві, наповнені багатими фактами, позначені прекрасною лекторською майстерністю... Петро Михайлович був чудовим організатором викладацького і студентського колективів, вимогливий і в той же час чуйний, уважний і тактовний; ми, студенти, його дуже любили і шанували, він користувався великим авторитетом, часто зустрічався з студентським активом».

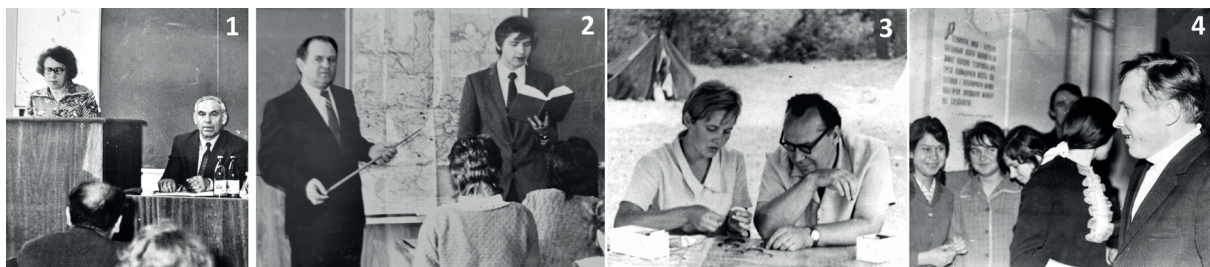
Науково-педагогічна діяльність дослідників вітчизняної історії Полтавського педінституту в 1920–1930-их роках проходила у складних політичних умовах. Через систему освіти здійснювався цілеспрямований вплив на свідомість підростаючого покоління у відповідності з комуністичними ідеалами, тому до науково-педагогічних кадрів педагогічних вузів висувалися суворі вимоги щодо «класової чистоти» і «відданості» тоталітарній системі. Більшовицька влада та її каральні органи пильно контролювали сферу освіти з метою запобігання опозиційних настроїв. До того ж радянська влада як форма диктатури пролетаріату завжди з підозрою ставилася до інтелігенції, вбачаючи в інтелектуальному середовищі сприятливий ґрунт для виникнення опозиційних настроїв і національного сепаратизму. Політика українізації якраз і продемонструвала величезний патріотичний потенціал освітян і науковців, що зумовило її згортання та активізацію боротьби з «буржуазним націоналізмом». Перша гучна справа Спілки визволення України вихопила з рядів колективу Полтавського ІНО професора гуманітарної секції В.Щепотьєва.

У відповідь на розгортання репресій партійна організація інституту розпочала «партійну чистку» професорсько-викладацького складу. Рішенням від 3 вересня 1929 року, серед «вичищених» п'яти осіб, з роботи було звільнено і професора-історика П.Клепацького. Партбюро ухвалило «...просити О.П.К. (окружний партійний комітет – авт.) вжити заходів, щоб їх перекинути в інші міста». Наприкінці 1930 року окремим рішенням партбюро засуджувалася його наукова спадщина: «Підручник П.Г.Клепацького «Огляд джерел по історії України» як ідеологічно не витриманий і політично шкідливий від використання усунути».

Партійні документи цього періоду рясніють закликами до керівників закладів освіти «очистити ряди нашої партії від класово ворожих елементів, опортуністів різних мастей, дворушників, буржуазних переродженців, кар'єристів, шкурників, бюрократів та побутово-розкладених». Таким чином до названих категорій можна було при бажанні зарахувати будь-кого з викладачів чи студентів. Колектив викладачів називали «Полтавською ІНОВською групою націоналістів», а вуз – «центром Полтавської філії СВУ». Продовженням погрому колективу педінституту стали постанови ЦК КП(б)У 1935 року «Про антирадянські виступи і засміченість полтавських вишів – інституту м'ясної промисловості і педагогічного інституту» та 1936 року «Про полтавські вузи».

Боротьба з «націоналізмом» відбувалася під безпосереднім контролем партійних органів та за їхніми вказівками.

І все ж, у першій половині 1930-х років викладається курс історії народів СРСР (у т.ч. УРСР), а під час діяльності в 1933–1935 рр. історичного факультету недовго – окремий курс історії України (його викладали П. Койнаш і О. Касименко), але в другій половині 1930-х про такий курс не могло бути й мови. Підготовка вчителів історії перервалася до 1946 року.

Викладачі кафедри історії СРСР і УРСР в 1970-х роках: 1 – В.Н. Жук і П.М. Денисовець під час конференції; 2 – О.П. Самойленко веде семінарське заняття. 3. На археологічній практиці: С.П. Юренко і П.М. Тригуб, 1975; 4 – декан М.К. Бойко і студенти.

По закінченні Другої світової війни у 1946 році після 11-річної перерви відновлено історичний факультет, а в 1944 р. створюється кафедра історії СРСР. Її першим завідувачем призначається ректор педінституту Ф.Редько.

У повоєнні десятиліття історію УРСР викладали К. Кушнірчук, Г. Кулик, Л. Олійник. Навчальні програми та підручники того часу акцентували увагу на проблемах революційної і класової боротьби, успіхах соціалістичного будівництва, провідній ролі комуністичної партії, критиці буржуазно-націоналістичних концепцій історії України тощо. Здебільшого викладачі не наважувалися на відкриті дискусії та висловлювання власних оцінок аби не бути звинуваченими у «антирадянщині».

Певним етапом у зростанні статусу та уваги до удосконалення викладання вітчизняної історії можна вважати 1968 рік. Тоді приймається рішення про поділ єдиної кафедри історії на дві самостійні — історії СРСР і УРСР та загальної історії. Першу послідовно очолювали професори В.Є. Лобурець та П.М. Денисовець. Хоча їхніми основними навчальними дисциплінами були відповідні періоди історії СРСР, предметом наукових досліджень завжди залишалася проблематика історії України і рідного краю. Високо поцінований сучасниками внесок В.Є. Лобурця у розвиток теорії й історії краєзнавства, що надавало позитивного імпульсу у вивченні минулого. Слід відзначити й іншу подвижницю краєзнавчої справи, яка працювала на кафедрі історії СРСР і УРСР з 1978 по 1986 рік, — В.Н. Жук. У численних публікаціях вона розробляла проблеми давньої історії України, Полтавщини, українсько-болгарських зв'язків, охорони пам'яток історії і культури. Всі ці матеріали використовувалися у навчальному процесі, більшість із них не втратили своєї актуальності й сьогодні. Професор П.М. Денисовець всіляко сприяв розширенню переліку навчальних дисциплін, які викладалися на кафедрі. Зокрема він вперше розробив надзвичайно цікавий спецкурс з історії мистецтва.

У 1970-х - 1980-х рр. на кафедрі, крім згаданих, працювали А.С. Черевань, М.К. Бойко, І.М. Рева, О.П. Самойленко, О.П. Єрмак, П.М. Тригуб, С.П. Юренко, Т.П. Демиденко, В.Я. Ревегук, Р.І. Стовбун, О.О. Нестуля, Г.Т. Капустян, Н.Я. Цехмістро, П.Я. і Р.Л. Гавриш, С.М. Тимченко та інші.

Суспільно-політичні пріоритети другої половини 1980-х років, поступово ламали застарілі консервативні стереотипи у свідомості викладачів кафедр історичного факультету. Нові виклики порушили проблему вибору як для викладачів старшого, так і молодшого покоління: або перебороти страх і сумніви перед переосмисленням методології і фактології вітчизняної історії і глибоко вивчити її, або відступити. Україна стояла на порозі незалежності.

Становлення нинішньої кафедри історії України пов'язане з проголошенням незалежності нашої країни в 1991 році. Саме тоді вивчення курсу вітчизняної історії було впроваджено на всіх факультетах інституту, що й зумовило потребу в об'єднанні викладачів цієї дисципліни, у складі окремої кафедри (листопад 1991 року).

Перед колективом фахівців з вітчизняної історії постало складне, але шляхетне завдання: перетворити історію України з *terra incognita*, якою вона була в часи, коли учні й студенти краще знали битву під Фермопілами, аніж битву під Берестечком, коли Наполеон і Кромвель були ближчими й знанішими, аніж Гуня, Косинський, Острияниця чи Трясило, — на усвідомлено потрібні знання, цікавий і важливий навчальний предмет.

Працювати доводилося у вкрай важких умовах: були відсутні навчальна література, програми з курсу, будь-яке його методичне забезпечення. Викладачі йшли неторованим шляхом, розробляючи авторські програми, вибудовуючи систематизовані лекційні курси з розрізнених і поодиноких публікацій початку доби незалежності.

Кафедра працювала як колектив одностудентів, очолюваний молодим і амбітним науковцем — кандидатом історичних наук, доцентом (нині — доктором історичних наук, професором) А.Киридон. Фахівці кафедри забезпечували викладання курсу історії України на всіх факультетах інституту, крім історичного, де спеціалісти з вітчизняної історії працювали у складі кафедри історії східного слов'янства (з квітня 1993 року — історії України), очолюваної доктором історичних наук, професором В.Лобурцем.

Склад загальноінститутської кафедри історії України (1995):
Зліва направо сидять: Л.Л. Бабенко, А.М. Киридон,
І.А. Христенко (ст. лаборант), С.В. Рубашова, К.В. Лобач; стоять:
Ю.В. Волошин, Р.А. Сітарчук, А.О. Овсяницький, П.В. Киридон.

В.Є. Лобурець –
завідувач кафедри історії України
історичного факультету
(1993-1997)

У квітні 1997 року керівництвом навчального закладу з метою оптимізації викладання курсу вітчизняної історії було здійснено реорганізацію кафедр: припинила своє існування кафедра історії України на історичному факультеті, а її викладачі ввійшли до складу кафедр всесвітньої історії та історії України, що діяла з 1991 року як загальноінститутська.

Наявний науково-педагогічний потенціал реорганізованої кафедри історії України дозволив їй повністю забезпечити викладання курсів вітчизняної історії як на історичному, так і на інших факультетах інституту (з грудня 1999 року – університету). На кафедрі в цей час працювали доктори історичних наук, професори В.Пашенко, О.Нестуля, кандидати історичних наук, доценти Л.Бабенко, Т.Демиденко, І.Діптан, А.Киридон, П.Киридон, А.Овсяницький, В.Ревегук, Р.Сітарчук, асистент Р.Гавриш, О.Бажан, С.Рубашова, К.Лобач.

Кафедру послідовно очолювали в ці роки кандидат історичних наук, доцент А.Киридон, доктор історичних наук, професор В.Пашенко, доктор історичних наук,

Загальноінститутська кафедра історії України (1996-1997 н.р.). Зліва направо сидять :
А.О. Овсяницький, О.А. Білоусько, Ю.В. Волошин, Р.А. Сітарчук, П.В. Киридон, Ю.В. Вільховий; стоять :
С.В. Рубашова, А.М. Киридон, Л.Л. Бабенко, І.А. Христенко (ст. лаборант), К.В. Лобач.

професор Ю.Волошин, доктор історичних наук, професор Р.Сітарчук, нині – доктор історичних наук Л.Бабенко.

Важливим етапом в історії кафедри було перше десятиліття 2000-х рр. Склад кафедри поповнився молодими викладачами – випускниками історичного факультету. До досвідчених викладачів професорів В.Пашенка, Ю.Волошина, доцентів Л.Бабенко, П.Гавриша, Т.Демиденко, І.Діптан, О.Єрмака, П.Киридона, В.Ревеуга, Р.Сітарчука приєдналися О.Коваленко, Л.Шаповал, Т.Лахач, І.Сердюк, О.Гура. Кафедра забезпечувала викладання таких курсів на історичному факультеті: «Давня історія України», «Середньовічна історія України», «Нова історія України», «Новітня історія України», «Археологія», «Шкільний курс історії та методика його викладання», «Актуальні проблеми методики навчання історії», «Етнографія України», «Історіографія історії України», «Організація краєзнавчих досліджень, архівознавство, музеєзнавство», «Спеціальні історичні дисципліни», «Історія і культура рідного краю» та ін., а також спецкурси та спецсемінари з актуальних проблем вітчизняної історії.

Реформування системи вищої освіти в Україні останніх років безпосередньо торкнулося й діяльності кафедри. Зокрема в рамках розширення умов ліцензійної діяльності університету, введення нових спеціальностей кафедра запропонувала запровадити нову спеціальність 032 Історія та археологія. Були розроблені освітньо-професійні програми з цієї спеціальності рівня бакалавр (гарант проф. Л.Бабенко) та рівня магістр (гарантом був проф. П.Киридон). Також розроблена магістерська освітньо-професійна програма зі спеціальності 031 Релігієзнавство (гарант проф. Р. Сітарчук). Студентам також пропонується додаткова спеціалізація «музеєзнавство та музейна справа».

З 2001 року, коли на історичному факультеті почала діяти магістратура, фахівці кафедри забезпечували викладання курсів, які сприяли формуванню сучасного вчителя історії-інтелектуала й дослідника-науковця. З магістрантами працювали досвідчені викладачі кафедри В.Пашенко, А.Киридон, П. Киридон, В. Ревеуг, Л.Бабенко, Ю.Волошин, Р.Сітарчук, Т.Демиденко. Під науковим керівництвом викладачів кафедри успішно виконуються кваліфікаційні магістерські роботи, а випускники магістратури поповнюють склад кафедри як викладачі, аспіранти, докторанти.

В аспірантурі кафедри історії України (працює від 1992 року) керівництво науково-дослідною роботою молодих вчених здійснювали академік АПН України В.Пашенко

Кафедра історії України (2007). Зліва направо сидять: А.М. Киридон, В.Я. Ревеуг, В.І. Лахно, В.О. Пашенко, Л.І. Шаповал, О.П. Єрмак, О.В. Коваленко; стоять: Р.А. Сітарчук, Т.О. Лахач, О.М. Потапов, Л.Л. Бабенко, Ю.В. Волошин, Т.П. Демиденко, О.А. Гура, А.І. Злидар (ст. лаборант), П.Я. Гавриш.

доктори історичних наук, професори В.Лобурець, О.Нестуля, Ю.Волошин, А.Киридон, П.Киридон, Л.Бабенко, Р.Сітарчук. Упродовж 1992-2018 років навчання в аспірантурі закінчили понад півсотні молодих дослідників, абсолютна більшість яких успішно захистили кандидатські дисертації, а колишні випускники аспірантури Ю.Волошин, Р.Сітарчук, Т.Лахач, І.Сердюк, Л.Шаповал, О.Бороденко нині працюють на кафедрі викладачами. На інших кафедрах історичного факультету й університету працюють випускники аспірантури кафедри історії України Ю.Вільховий, О.Ляхно, Л.Швець, В.Дмитренко, О.Сакало, О.Лук'яненко, Т.Нагорна, В.Нагорний, К.Пивоварська та інші.

Новації в підготовці науково-педагогічних кадрів були запроваджені відповідно до реформи вищої освіти. На кафедрі було розроблено освітньо-наукову програму (гарант проф. Ю.Волошин) з чотирирічним терміном навчання, яка передбачає підготовку фахівців за спеціальністю 032 Історія та археологія.

З 1999 року при кафедрі почала свою діяльність докторантура, біля витоків створення якої стояв академік В.Пащенко. За час її існування підготовку й захист докторських дисертацій здійснили викладачі кафедри Ю.Волошин, Л.Бабенко, Р.Сітарчук. Нині за крок до здобуття наукового ступеня доктора історичних наук знаходяться докторанти О.Лук'яненко, О.Коваленко, О. Бороденко.

Кафедра історії України є потужним осередком наукових досліджень, знаним не тільки в Полтаві, Полтавській області, але й в Україні та за її межами. Наукові дослідження зосереджені у рамках двох наукових шкіл. Упродовж 1994 – 2010 років під керівництвом академіка В.Пащенко функціонувала наукова школа «Історія релігії, церкви і їх взаємовідносин із державою в Україні». У межах її проблематики захистили дисертації доктори історичних наук Ю.Волошин, Р.Сітарчук, Л.Бабенко, кандидати історичних наук Ю.Вільховий, О.Ляхно, Л. Швець, Т.Нагорна та ін. Він став автором понад 500 наукових праць. Нині естафету координування досліджень державно-конфесійних відносин підхопив Р.Сітарчук. Другим науковим осередком є наукова школа проф. Ю.Волошина, учні й однодумці якого вивчають проблеми соціальної історії, історичної демографії періоду Гетьманщини. Результати наукових досліджень Ю.Волошина, І.Сердюка знайшли позитивний резонанс у зарубіжному науковому середовищі. Проблеми радянського минулого досліджує Л.Бабенко та досліджував П.Киридон, що визначало тематичну спрямованість дисертаційних досліджень аспірантів. Важливим напрямком наукових досліджень на кафедрі є археологія. Результативними є пошуки докторанта О.В. Коваленко, яка спільно з науковими установами України реалізовує наукові проекти. Традиційною темою дослідження П.Я. Гавриша був древній Гелон (Більське городище). Нині викладачі кафедри плідно здійснюють наукові дослідження в галузі вітчизняної історії, етнології та етнографії (доц. Л.І. Шаповал), історичного краєзнавства, історії Полтавщини, історії українського козацтва тощо.

Кафедра історії України ефективно співпрацює в рамках угод про наукове співробітництво з Інститутом історії України, Інститутом фольклору та етнографії імені

Кабінетом-музеєм етнографії України в аудиторії № 48, етнографічними святами і виставками опікується доц. Шаповал Л.І.

М. Рильського, Інститутом географії НАН України, Інститутом керамології та іншими академічними, музейними й науковими установами та університетами України. Протягом останніх двох десятиліть кафедра підтримує тісні зв'язки з зарубіжними науковими центрами, зокрема Дахау-Форум (м.Дахау, Німеччина); німецько-українським науковим об'єднанням імені Ю.Бойка-Блохина при Українському Вільному Університеті (м.Мюнхен, Німеччина); Саскачеванським університетом імені Святого Томаса (Канада), Чеською «Асоціацією з міжнародних питань» у рамках програми «Альтернативна освіта для українських шкіл».

Проф. Ю.Волошин здійснював керівництво Полтавською робочою групою міжнародного проекту з усної історії «Книги пам'яті в'язнів Дахау» (2006 рік), а також координацію (разом з доктором Н.Ханенко-Флізен, Канада) усноісторичного проекту «Деколективізація в Україні» спільно з Центром усно-історичних досліджень Саскачеванського університету (Канада). Державні наукові теми з залученням державного фінансування виконувалися під керівництвом В.Пащенка, Ю.Волошина. 2018 року переміг науковий проект І.Сердюка «Дитина і дитинство у державно-правовому регулюванні, релігійних нормах і народних уявленнях середньовічної та ранньомодерної України (XI – ХУІІІ ст)», унаслідок чого на базі кафедри створено Центр історико-антропологічних досліджень на історичному факультеті. На кафедрі виконуються також дві кафедральні наукові теми: «Сотенні міста та містечка Гетьманщини (в межах сучасної Полтавської області) (кер. доц., докторант О.Коваленко) і «Роль музеїв у розвитку історико-краєзнавчих і етнографічних досліджень (кер. доц. Л.Шаповал).

Потужний науковий потенціал кафедри знаходить підтвердження в показниках загальноуніверситетського рейтингу. Упродовж останніх років згідно з кількістю й обсягом наукових публікацій, аналогічними показниками у виданнях, зареєстрованих у міжнародних наукометричних базах вона посідає 1-3 місця серед 38 кафедр навчального закладу. Викладачами кафедри протягом 2000-х рр. було опубліковано більше 60 монографій, підручників, посібників. Л.Бабенко, Т.Демиденко, І.Діптан, О.Єрмак, А.Киридон, П.Киридон, В.Ревегук підготували у складі авторського колективу історичний нарис «Полтавщина», за що були удостоєні обласної премії імені Панаса Мирного. Активну участь у підготовці 1-5 томів науково-документальної серії «Реабілітовані історією. Полтавська область» взяли викладачі кафедри Л.Бабенко, Т.Демиденко, О.Єрмак. Науковці кафедри О.Єрмак, П.Киридон та В.Ревегук були співавторами шкільних підручників із впровадженого в школах області курсу «Історія Полтавщини», а доцент І.Діптан спільно з професором П.Кравченком підготувала навчальний посібник з грифом МОН України «Українське козацтво: соціально-історичний нарис». Кафедра історії України з ініціатииви доц. О.Коваленко є співзасновником разом з Інститутом керамології – відділенням Інституту народознавства НАН України, Національним музеєм-заповідником українського гончарства в Опішному Національного молодіжного конкурсу керамологічних наукових праць «НІККА».

Кафедра історії України (2016). Зліва направо:
О.А. Бороденко, Р.А. Сітарчук, Л.Л. Бабенко, Л.І. Шаповал,
Ю.В. Волошин, О.А. Гура, Т.О. Лахач. М.А. Діденко (ст. лаборант)

О.П. Єрмак
проводить заняття
у кабінеті історичного краєзнавства.

Викладачі кафедри беруть активну участь в організації та проведенні наукових конференцій, семінарів, круглих столів тощо. Так, лише впродовж останнього десятиліття кафедрою були проведені Міжнародна наукова конференція «Гадяцька унія 1658 року: контрверсії минулого і сучасність», Всеукраїнська наукова конференція «Постать Симона Петлюри в історії та національній пам'яті», Міжнародна науково-практична конференція «Полтавська битва 1709 року в історичній долі України, Росії, Швеції та інших країн». Кафедра є організатором регулярного проведення таких конференцій як «Череванівські наукові читання» та «Держава і Церква в новітній історії України». Тільки в 2018 році було проведено міжнародний семінар «Історія. Гендер. Сексуальність», Науково-методичні семінари «Етнографічні колекції Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського», «Мстислав I – патріарх Київський і всієї України Української автокефальної Православної Церкви: до 120-ї річниці від дня народження», «Освіта на Полтавщині в історичній ретроспективі (до 100-річчя створення історичного факультету ПНПУ імені В.Г. Короленка» та інші. Викладачі кафедри обмінюються результатами наукових пошуків, беручи участь у міжнародних і всеукраїнських наукових конференціях. Популяризацію історичних знань викладачі кафедри здійснюють через створене з ініціативи проф. Ю. Волошина Полтавське історичне товариство і серію публічних лекцій «Науковці про історію та сучасність доступною мовою».

Методична робота на кафедрі спрямовується насамперед на підготовку необхідних матеріалів для навчальної роботи студентів і магістрантів. Поліпшенню методичного забезпечення викладання дисциплін сприяє також робота методичного семінару кафедри, в межах якого аналізуються новітні технології навчання у вишах, досвід колег-кафедралів. На кафедрі створено зусиллями викладачів навчально-методичні посібники з курсів, що вивчаються на засадах кредитно-трансферної системи, в тому числі в електронному варіанті.

Для вчителів міста і області до виходу на заслужений відпочинок доценти О.Єрмак, Т.Демиденко, а зараз професори Ю.Волошин, Л.Бабенко, П.Киридон читають цикли лекцій з історії України, історіографії вітчизняної історії, методики навчання історії. Л.Бабенко, Ю.Волошин, П.Киридон, П.Гавриш, Т.Демиденко, О.Єрмак, О.Коваленко, Л.Шаповал, Т.Лахач, О.Бороденко, О.Гура впродовж багатьох років були членами журі обласних і міських олімпіад з історії, конкурсів-захистів наукових робіт МАН. Окрім того, вони працюють з командою учнів Полтавської області, які делегуються на Всеукраїнську шкільну олімпіаду з історії. Полтавське територіальне відділення Малої академії наук України очолює доцент кафедри Т. Лахач. Викладачами кафедри систематично проводяться консультації для вчителів – керівників учнівських науково-дослідницьких робіт. Науковим керівником школи нового типу – Карлівської гімназії імені Н.В.Герасименко – впродовж десятка років працювала доцент Т.Демиденко. Тетяна Прокопівна упродовж багатьох років була незмінним учасником підготовки і членом журі конкурсу «Учитель року». Її методична майстерність і досвід були великою професійною школою для студентів і вчителів.

Беззаперечним авторитетом знаного вченого, досвідченого лектора, вмілого організатора наукової діяльності користується в освітянському середовищі доцент О.Єрмак. Викликає повагу його дивовижна працездатність (він є автором понад 400 наукових праць), глибина знань, широка ерудиція, готовність швидко та якісно виконати будь-яку довірену справу. Він упродовж тривалого часу був заступником декана з наукової роботи, плідно керував дослідницькою діяльністю студентів та магістрантів, активно співпрацював з учителями історії міста й області.

Понад тридцять років викладала курс методики навчання історії доцент Т.Демиденко: практично в усіх школах міста й області працюють учителі історії, до методичної підготовки яких доклала зусиль Тетяна Прокопівна. Серед її учнів – лауреати й переможці Всеукраїнських, обласних турів конкурсу «Учитель року», визнані майстри педагогічної справи. Вона є взірцем талановитого вихователя, приязної й доброзичливої колеги, понад два десятки років працювала заступником декана з виховної роботи, дбаючи про формування у студентів рис вчителя-інтелігента, людини високої загальної та професійної культури.

Кафедра історії України (червень 2018). Зліва направо, перший ряд :
О.А. Гура, І.І. Діптан, Р.А. Сітарчук, П.В. Киридон, Л.Л. Бабенко, Ю.В. Волошин, П.Я. Гавриш;
другий ряд : Т.О. Лахач, М.А. Діденко, О.В. Коваленко, О.А. Бороденко, Л.І. Шаповал.

Зазначимо, що науково-педагогічна діяльність викладачів кафедри історії України за роки незалежності відзначена державними й відомчими нагородами: 4 особи є Заслуженими працівниками освіти України (В.Пащенко, П. Киридон, Л.Бабенко, Р.Сітарчук), 1 – Заслужений діяч науки і техніки України (О.Єрмак), 5 – Відмінники освіти України (В.Пащенко, П.Киридон, Л.Бабенко, Т.Демиденко, О.Єрмак). Серед професорсько-викладацького складу кафедри є лауреати премії Полтавської міської ради імені Самійла Величка, лауреати обласної премії імені Панаса Мирного, єпархіальної премії імені преподобного Паїсія Величковського. Звання Почесного краєзнавця України носить завідувачка кафедри Л. Бабенко. Викладачі кафедри мають численні грамоти і подяки МОН України, Полтавської ОДА, Полтавської обласної і міської рад, керівництва університету.

Напередодні відзначення 105-річчя університету кафедра історії України налічує 10 викладачів, 1 старшого лаборанта (А.Коротка). У її складі працюють 4 доктори історичних наук (Л.Бабенко, Ю.Волошин, І.Сердюк, Р.Сітарчук) і 5 кандидатів історичних наук (О.Бороденко, О.Гура, І.Діптан, Т.Лахач, Л.Шаповал). Кафедра очікує успішного завершення наукового дослідження докторанта кафедри О.Коваленко. З 2018 року в штаті кафедри працює асистентом Р.А.Луговий

Кафедра історії України усвідомлює, що її сучасний статус, успіхи й досягнення були б неможливі без подвижницької праці попередників. Кожен з них уніс до науково-педагогічної скарбниці кафедри певний вклад, чим збагатив вікову історію історичного факультету ПНПУ імені В.Г. Короленка.

АРХЕОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА АРХЕОЛОГІЧНА ОСВІТА

Частиною наукової дослідницької роботи кафедри історії України Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка є активна археологічна діяльність. Її важко назвати науковою школою у звичному розумінні цього слова, адже дослідники досліджували й нині студіють ріноманітні теми археології та давньої історії України, працюють в різних закладах та експедиціях. Проте, всі вони сформувалися як науковці – археологи, навколо одного ядра. Ним стала археологічна практика історичного факультету. У науковій діяльності викладачів і студентів історичного факультету археологічний напрямок дослідницької та виховної діяльності почав формуватися ще у 1970-х роках. Саме тоді (1974) курс археології почала викладати вихованка нашого факультету Світлана Павлівна Юренко. В археологічному гуртку, при написанні курсових робіт, а особливо під час літньої польової археологічної практики, у частини студентів пробудився потяг до наукових студій у царині української археології.